

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ І ПРАВА**

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ**

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ДНІПРОВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ**

**КРЕМЕНЕЦЬКА ОБЛАСНА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ, ІСТОРІЇ ТА МЕТОДИК ЇХ НАВЧАННЯ**

**МАТЕРІАЛИ
IV ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«НАУКОВО-ОСВІТЯНСЬКА ЕЛІТА ТА ФОРМУВАННЯ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ»**

**«SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL ELITE AND THE
FORMATION OF THE INTELLECTUAL POTENTIAL OF
THE UKRAINIAN NATION»**

(27 березня 2026 р.)

Харків – 2026

УДК 37.091.12.011.3-051(477):37.015.311](091)

Редакційна колегія:

Гончарова О. С., кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України ХНПУ ім. Г. С. Сковороди

Богдашина О. М., доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії України ХНПУ ім. Г. С. Сковороди

Калиновський Ю. Ю., доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії НЮУ імені Ярослава Мудрого

Мартінова І. С., кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри історії України ХНПУ ім. Г. С. Сковороди

Науково-освітянська еліта та формування інтелектуального потенціалу української нації: матеріали IV Всеукраїнської наукової конференції (Харків, 27 березня 2026 р.) / за заг. ред. О. С. Гончарової. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2026. 665 с.

Scientific and Educational Elite and the Formation of the Intellectual Potential of the Ukrainian Nation: Proceedings of the 4rd All-Ukrainian Scholarly Conference (Kharkiv, March 27, 2026) / ed. by O. S. Honcharova. Kharkiv: H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, 2026. 665 p.

Збірник складено з матеріалів доповідей, виголошених 27 березня 2026 р. під час роботи IV Всеукраїнської наукової конференції «Науково-освітянська еліта та формування інтелектуального потенціалу української нації», що була присвячена пам'яті доктора історичних наук, професора В. Я. Білоцерківського. Тематика статей присвячена актуальним питанням філософського осмислення проблеми формування вітчизняної інтелектуальної еліти; визначенню ролі науково-освітянської еліти як гаранта духовної та інформаційної безпеки українського суспільства; шляхам формування національної еліти в Україні, зокрема в системі національної освіти; розгляду науково-освітянської еліти як інтелектуально-духовного ядра українського суспільства; персоналіям науковців та освітян.

*Рекомендовано редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди
Протокол № 4 від 15.04.2026 р.*

©Автори публікацій, 2026

© Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, 2026

Коваленко Г. В.	Проблема аргументації в теорії риторичної комунікації та полів аргументації у наукових дискусіях.	244
Кулібова Я. В.	Науково-педагогічна та організаційно-управлінська діяльність О. І. Задоянчука в контексті історичного розвитку Глухівського державного педагогічного університету.	253
Кучерешко Р. М.	Меценатська діяльність фамільного підприємництва Слобожанщини як запорука духовного розвитку українського суспільства.	257
Lemberskyi O. Yu.	English as a Lingua Franca and Its Role in the Formation of the Ukrainian Elite.	260
Листопад О. А., Листопад Н. Л.	Освітня еліта в Україні: історичні традиції та сучасні виклики формування інтелектуального потенціалу нації.	266
Лисюк Н. В.	Уроки української літератури як простір розвитку критичного мислення та інтелектуальної самостійності учнів.	278
Лубенцова О. О.	Сучасний урок історії як простір розвитку мислення та цінностей учнів.	288
Лялюк І. М.	Шкільна гуманітарна освіта як основа формування майбутньої науково-освітянської еліти.	298
Максимова М. В.	Роль учителя історії як представника науково-педагогічної еліти у формуванні історичної пам'яті про Другу світову війну.	309
Мамон В. Є.	Кароліна Богдан як дослідниця педагогічних підходів у роботі дитячої бібліотеки.	314
Мардарова І. К., Гуданич Н. М.	Цифрові технології та їх вплив на формування інтелектуального потенціалу нації у системі національної освіти.	319
Мартінова І. С.	Формування наукової та громадянської ідентичності Тараса Гордієєва у дзеркалі листів до матері (1897–1908).	331
Марчук А. А.	Освітній менеджмент як чинник формування інтелектуальної еліти в умовах реформування ліцейної освіти.	346
Мезенцева А. С.	Інтерактивні методи навчання в початковій школі як засіб розвитку інтелектуальних здібностей учнів.	349
Мельничук О. В.	Формування ціннісних орієнтацій та критичного мислення у старшокласників у процесі вивчення європейського вибору України.	359
Мелякова Ю. В.	Постантропоцентричний дискурс метамодерну.	363

Листопад Олексій Анатолійович

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри дошкільної педагогіки*

Державного закладу

*«Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського».*

Листопад Наталя Леонідівна

кандидат педагогічних наук, викладач

Комунального закладу

«Одеський педагогічний фаховий коледж»

ОСВІТНЯ ЕЛІТА В УКРАЇНІ: ІСТОРИЧНІ ТРАДИЦІЇ ТА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НАЦІЇ

***Анотація.** У статті проаналізовано історичні традиції формування освітньої еліти в Україні та її роль у розвитку інтелектуального потенціалу нації. Визначено основні функції освітньої еліти, охарактеризовано сучасні виклики її становлення в умовах суспільних трансформацій і цифровізації освіти. Окреслено перспективні напрями посилення впливу освітньої еліти на розвиток національної освіти та суспільства загалом.*

***Ключові слова:** освітня еліта, інтелектуальний потенціал, національна освіта, історичні традиції, сучасні виклики.*

Постановка проблеми. Актуальність проблеми формування освітньої еліти в умовах сучасних суспільних трансформацій та євроінтеграційних процесів зумовлена багатовимірним впливом освіти та науки на розвиток інтелектуального потенціалу української нації. Освітня еліта, як носій знань, цінностей і культурних традицій, визначає рівень соціально-економічного,

культурного та наукового розвитку держави, формує морально-етичні засади громадянського суспільства та сприяє консолідації національної ідентичності. Історичний досвід України переконливо засвідчує, що саме освітянська та наукова еліта відіграла провідну роль у збереженні духовної спадщини, розвитку культури, становленні суспільної свідомості та реалізації державотворчих процесів у різні історичні періоди [6, с. 118–125].

Як підкреслює В. Я. Білоцерківський, інтелектуальний прошарок українського суспільства традиційно виступав носієм прогресивних ідей, моральних цінностей та національних ідеалів, що забезпечувало історичну тяглість розвитку суспільства, зміцнювало духовну єдність народу та сприяло утвердженню національної самобутності [1]. В. Я. Білоцерківський акцентував, що освіта й наукова діяльність не лише формували інтелектуальний потенціал, а й виконували функцію націєтворення, створюючи умови для поступового підвищення культурного та політичного рівня населення. У його працях системно розглядається взаємозв'язок освіти, науки та соціальної еліти, що виступає фундаментом для розвитку держави та модернізації суспільних інститутів.

У сучасних умовах європейської інтеграції України осмислення історичних традицій формування освітньої еліти набуває особливої ваги, оскільки дозволяє не лише оцінити роль науково-освітянської еліти в минулому, а й окреслити сучасні виклики та перспективи її розвитку. Серед цих викликів – глобалізація, цифровізація освіти, трансформації системи підготовки кадрів, конкуренція між закладами освіти та потреба інтеграції української освітньої системи у європейський і світовий науково-освітній простір. Урахування досвіду та концептуальних засад, сформульованих В. Я. Білоцерківським, дозволяє розробити стратегії підтримки та розвитку освітньої еліти, що, своєю чергою, є ключовим чинником зміцнення інтелектуального потенціалу нації та забезпечення сталого розвитку держави.

Аналіз останніх досліджень. Проблематика формування освітньої еліти та розвитку інтелектуального потенціалу української нації має ґрунтовне

теоретико-методологічне підґрунтя у вітчизняних наукових дослідженнях. Історичні передумови становлення інтелектуальної та освітньої еліти України, їхній вплив на націєтворчі процеси ґрунтовно висвітлено у праці В. Я. Білоцерківського, де освіта й наукова думка розглядаються як провідні чинники культурного та державного розвитку українського суспільства [1].

Філософсько-педагогічні засади формування національної освітньої еліти в історичній ретроспективі розкрито в колективній монографії (Н. П. Дічек, П. Ю. Саух, А. А. Загородня), у якій здійснено ретроаналіз української педагогічної думки в контексті націєтворення та розвитку інтелектуальної культури суспільства [2]. Значну увагу сучасним трансформаціям освітньої сфери приділено в аналітичних матеріалах, присвячених інтеграційним процесам у галузі освіти Європейського Союзу (О. І. Локшина, С. О. Сисоєва, І. В. Борисенко, Д. А. Бороніна-Пригодій, О. З. Глушко, А. П. Джурило, С. М. Кравченко, О. М. Шпарик), де обґрунтовано стратегічні пріоритети та інноваційні практики, важливі для модернізації національної системи освіти та підготовки конкурентоспроможної освітньої еліти [3].

Проблеми ефективності та конкурентоспроможності мережі закладів вищої освіти України, що безпосередньо впливають на формування науково-освітянської еліти, розглянуто в аналітичних дослідженнях НАПН України (В. Г. Кремень, В. І. Луговий, П. Ю. Саух, О. М. Слюсаренко, Ж. В. Таланова) [8]. У контексті забезпечення сталого розвитку суспільства важливими є також наукові напрацювання щодо систем забезпечення якості вищої освіти, які визначають інституційні умови формування високого інтелектуального потенціалу та професійної еліти країни (О. П. Воробйова, В. І. Луговий, О. Ф. Паламарчук, О. М. Слюсаренко, Ж. В. Таланова, В. П. Ткаченко) [9]. Водночас комплексний аналіз поєднання історичних традицій і сучасних викликів формування освітньої еліти потребує подальшого наукового осмислення, що й зумовлює актуальність даного дослідження.

Мета статті полягає в аналізі історичних традицій формування освітньої еліти в Україні та визначенні сучасних викликів і перспектив розвитку

інтелектуального потенціалу нації в умовах суспільних трансформацій і євроінтеграційних процесів, а також у обґрунтуванні ролі освітньої еліти як ключового чинника модернізації національної системи освіти.

Виклад основного матеріалу. Формування освітньої еліти в Україні має глибокі історичні корені та нерозривно пов'язане з розвитком класичних університетів, педагогічних шкіл і наукових товариств, які в різні історичні періоди виступали осередками накопичення й трансляції інтелектуального потенціалу нації [4, с. 46–55]. Як засвідчує історичний аналіз, освіта та наука в Україні традиційно виконували не лише просвітницьку, а й націєтворчу функцію, сприяючи формуванню національної свідомості та культурної самобутності [1].

Можна з упевненістю сказати, що класичні університети, починаючи з ХІХ століття, стали ключовими інституціями підготовки інтелектуальної еліти, науковців і педагогів, які формували світоглядні орієнтири суспільства та забезпечували спадкоємність наукових традицій [5, с. 323–335]. Саме університетське середовище сприяло розвитку академічної культури, наукової свободи та критичного мислення, що є визначальними ознаками освітньої еліти [1; 2]. Вагому роль у цьому процесі відігравали й педагогічні школи, які забезпечували підготовку педагогічних кадрів та поширення освітніх ідей у широких верствах населення, тим самим розширюючи соціальну базу інтелектуального розвитку країни [2].

Результати дослідження підтверджують справедливість твердження, що значний внесок у формування освітньої та наукової еліти здійснювали наукові товариства, академічні установи та професійні об'єднання, діяльність яких сприяла інституціоналізації науки, розвитку міждисциплінарних зв'язків і інтеграції української освітньої думки в європейський інтелектуальний простір [2]. У сучасних умовах історичні традиції набувають нового змісту, що пов'язано з євроінтеграційними процесами, реформуванням вищої освіти та підвищенням вимог до якості освітньої діяльності [3; 8; 9]. Історичний досвід функціонування університетів, педагогічних шкіл і наукових товариств створив підґрунтя для

формування освітньої еліти як носія інтелектуального потенціалу нації, що зберігає свою актуальність і визначальне значення в сучасних умовах розвитку української освіти.

У сучасному науковому дискурсі поняття освітня еліта розглядається як сукупність висококваліфікованих науково-педагогічних працівників, управлінців освіти та представників академічної спільноти, які визначають стратегічні напрями розвитку освіти, науки і культури та виступають носіями інтелектуальних, професійних і ціннісних орієнтирів суспільства [7]. Освітня еліта є ключовим чинником розвитку інтелектуального потенціалу нації, оскільки вона не лише генерує знання, а й формує моральні, культурні та соціальні основи громадянського суспільства. Формування освітньої еліти відбувається на основі кількох взаємопов'язаних компонентів: професійно-компетентнісний, академічно-культурний, інноваційний, ціннісно-соціальний.

Професійно-компетентнісний компонент освітньої еліти включає високий рівень фахової підготовки, наукову ерудицію та здатність до педагогічної, наукової та управлінської діяльності. Професійно-компетентнісний компонент передбачає володіння сучасними методами викладання та досліджень, здатність аналізувати інформацію, розробляти освітні програми та оцінювати їх ефективність, а також організовувати навчальні та науково-дослідні процеси. Професійно-компетентнісний компонент забезпечує професійну спроможність освітньої еліти, її здатність до самовдосконалення, впровадження інновацій і керівництва освітніми процесами [2].

Академічно-культурний компонент передбачає дотримання академічної етики, розвиток критичного мислення, наукової культури та здатності до конструктивної інтелектуальної дискусії. Академічно-культурний компонент забезпечує морально-етичну основу освітньої еліти, сприяє підтриманню високих стандартів наукової та освітньої діяльності, формує відповідальність за результати праці та здатність взаємодіяти у професійному середовищі [10].

Інноваційний компонент характеризується здатністю творчо впроваджувати новітні освітні технології, управлінські практики та наукові

методи, спрямовані на модернізацію освітніх процесів. Інноваційний компонент забезпечує готовність освітньої еліти до змін, адаптацію до цифровізації та інтеграцію сучасних наукових і педагогічних підходів у практику освіти [12].

Ціннісно-соціальний компонент передбачає усвідомлення соціальної відповідальності, формування моральних і громадянських цінностей та активну участь у розвитку суспільства і держави. Ціннісно-соціальний компонент визначає соціальну місію освітньої еліти як носія національної ідентичності та інтелектуальної спадщини [2; 9].

Формування освітньої еліти є комплексним процесом, який забезпечується взаємодією професійно-компетентнісного, академічно-культурного, інноваційного та ціннісно-соціального компонентів. Професійно-компетентнісний компонент визначає рівень фахової підготовки, здатність до педагогічної, наукової та управлінської діяльності. Академічно-культурний компонент забезпечує дотримання етики науки, розвиток критичного мислення та наукової культури. Інноваційний компонент формує здатність творчо впроваджувати новітні освітні технології та методи модернізації освітніх процесів. Ціннісно-соціальний компонент забезпечує усвідомлення соціальної відповідальності, формування моральних і громадянських цінностей та активну участь у розвитку суспільства. Узагальнено, взаємопроникнення компонентів створює цілісну систему, що дозволяє освітній еліті ефективно виконувати освітню, наукову та управлінську діяльність і виступати стратегічним чинником розвитку інтелектуального потенціалу нації.

Освітня еліта виступає системним утворенням, у якому професійні компетенції поєднуються з академічною культурою, інноваційними здібностями та соціально-ціннісними орієнтирами, інтеграція забезпечує її здатність впливати на розвиток національної освіти, підготовку висококваліфікованих кадрів та формування інтелектуального потенціалу держави в цілому.

Автори (Н. П. Дічек, П. Ю. Саух, А. А. Загородня) переконливо доводить, що як чинник формування інтелектуального потенціалу нації освітня еліта виконує низку ключових функцій. Передусім пізнавально-інтелектуальна

функція, пов'язана зі створенням, збереженням і поширенням наукових знань, розвитком критичного мислення та інтелектуальної культури суспільства. Не менш важливою є виховна та ціннісна функція, що полягає у формуванні світоглядних орієнтацій, громадянської відповідальності й національної ідентичності молодого покоління [1; 2]. Інноваційна функція освітньої еліти реалізується через упровадження сучасних педагогічних технологій, розвиток наукових шкіл та інтеграцію освіти і науки у європейський та світовий освітній простір [3].

Доведено, що соціальна місія освітньої еліти в сучасному суспільстві полягає у забезпеченні сталого розвитку держави шляхом підготовки конкурентоспроможних фахівців, здатних до творчої діяльності, професійної мобільності та навчання впродовж життя. В умовах реформування системи вищої освіти особливої актуальності набуває роль освітньої еліти у формуванні культури якості освіти, підвищенні ефективності діяльності закладів вищої освіти та зміцненні їх конкурентоспроможності [8; 9]. Освітня еліта виступає не лише професійною групою, а й стратегічним ресурсом суспільного розвитку, від рівня сформованості якого значною мірою залежить інтелектуальний потенціал нації та успішність модернізаційних процесів у національній системі освіти.

Не можна не зважати на те, що розвиток освітньої еліти в Україні в сучасних умовах відбувається під впливом низки взаємопов'язаних чинників, серед яких провідне місце посідають глобалізаційні процеси, цифровізація освіти, міграційні тенденції та трансформації державної освітньої політики. Глобалізація освітнього простору зумовлює посилення міжнародної конкуренції між закладами вищої освіти, зростання вимог до якості підготовки науково-педагогічних кадрів і необхідність інтеграції національної системи освіти у європейський освітній та науковий простір. Як зазначають (О. І. Локшина, С. О. Сисоєва, І. В. Борисенко, Д. А. Бороніна-Пригодій, О. З. Глушко, А. П. Джурило, С. М. Кравченко, О. М. Шпарик), інтеграційні процеси в межах Європейського Союзу актуалізують потребу гармонізації освітніх стандартів, розвитку академічної мобільності та впровадження інноваційних освітніх

практик, що безпосередньо впливає на формування сучасної освітньої еліти [3].

Переконливим є погляд знаних авторитетів у цій галузі, що, вагомим викликом є цифровізація освіти, яка трансформує традиційні моделі організації освітнього процесу, наукової комунікації та професійної діяльності викладача. За висновками (О. П. Воробйова, В. І. Луговий, О. Ф. Паламарчук, О. М. Слюсаренко, Ж. В. Таланова, В. П. Ткаченко), цифрові технології відкривають нові можливості для розвитку інтелектуального потенціалу, водночас вимагають від представників освітньої еліти постійного оновлення цифрових і педагогічних компетентностей, здатності до інновацій та адаптації до швидких змін освітнього середовища [9].

У цьому аспекті варто взяти до уваги, що суттєвим чинником, що впливає на розвиток освітньої еліти, є міграційні процеси, зокрема відтік науково-педагогічних кадрів за кордон, який призводить до втрати частини інтелектуального потенціалу країни. У працях (В. Г. Кремень, В. І. Луговий, П. Ю. Саух, О. М. Слюсаренко, Ж. В. Таланова) наголошується, що забезпечення конкурентоспроможності українських закладів вищої освіти та створення належних умов для професійної самореалізації викладачів і науковців є ключовими передумовами збереження та розвитку освітньої еліти [8].

Є впевненість у тому, що трансформації освітньої політики, спрямовані на підвищення якості освіти, автономію закладів вищої освіти та впровадження систем забезпечення якості, також визначають нові вимоги до діяльності освітньої еліти. Як підкреслюють (О. П. Воробйова, В. І. Луговий, О. Ф. Паламарчук, О. М. Слюсаренко, Ж. В. Таланова, В. П. Ткаченко), розвиток ефективних механізмів внутрішнього і зовнішнього забезпечення якості освіти є важливим чинником формування відповідального та професійно мобільного науково-педагогічного середовища [9]. Сучасні виклики розвитку освітньої еліти вимагають системного поєднання державної освітньої політики, інституційної підтримки та особистісної готовності представників освітянської спільноти до інновацій, що є необхідною умовою збереження й нарощування інтелектуального потенціалу української нації [11].

Зміцнення інтелектуального потенціалу України в сучасних умовах нерозривно пов'язане з цілеспрямованою підтримкою та розвитком освітньої еліти як стратегічного ресурсу національної системи освіти. Одним із ключових перспективних напрямів є формування цілісної державної політики, орієнтованої на підвищення соціального статусу науково-педагогічних працівників, створення умов для їх професійного зростання, академічної свободи та творчої самореалізації, на що неодноразово звертають увагу (В. Г. Кремень, В. І. Луговий, П. Ю. Саух, О. М. Слюсаренко, Ж. В. Таланова) [8].

Важливим чинником розвитку освітньої еліти є вдосконалення системи підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних і наукових кадрів на засадах навчання впродовж життя. У цьому контексті актуальним є впровадження інноваційних освітніх програм, міждисциплінарних курсів і сучасних цифрових технологій навчання, що сприяють розвитку дослідницьких, інноваційних і лідерських компетентностей представників освітньої еліти [3; 9]. Як підкреслюють (О. І. Локшина, С. О. Сисоєва, І. В. Борисенко, Д. А. Бороніна-Пригодій, О. З. Глушко, А. П. Джурило, С. М. Кравченко, О. М. Шпарик), інтеграція української освіти в європейський освітній простір відкриває додаткові можливості для академічної мобільності, міжнародного наукового співробітництва та обміну кращими освітніми практиками [3].

Перспективним напрямом є також посилення інституційної спроможності закладів вищої освіти, розвиток наукових шкіл і дослідницьких центрів, що забезпечують спадкоємність наукових традицій та підготовку молодих науковців. За результатами аналітичних досліджень НАПН України, підвищення ефективності та конкурентоспроможності мережі закладів вищої освіти створює передумови для збереження й нарощування інтелектуального потенціалу країни [8].

Окремої уваги потребує підтримка талановитої молоді через систему грантів, стипендіальних програм, менторських ініціатив і залучення студентів до науково-дослідної діяльності. Як зазначають (О. П. Воробйова, В. І. Луговий, О. Ф. Паламарчук, О. М. Слюсаренко, Ж. В. Таланова, В. П. Ткаченко), розвиток

культури якості вищої освіти та ефективних механізмів її забезпечення сприяє формуванню нового покоління освітньої еліти, здатної відповідати на сучасні виклики та забезпечувати сталий розвиток суспільства [9]. Реалізація системних заходів із підтримки та розвитку освітньої еліти в межах національної освіти створює стратегічні перспективи для зміцнення інтелектуального потенціалу України та її успішної інтеграції в європейський і світовий освітній простір.

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що освітня еліта є одним із ключових чинників формування та розвитку інтелектуального потенціалу української нації. Аналіз історичних витоків засвідчив визначальну роль класичних університетів, педагогічних шкіл і наукових товариств у становленні національної освітньої традиції, розвитку наукової думки та формуванні інтелектуальної культури суспільства. Обґрунтовано, що в сучасних умовах освітня еліта виконує багатофункціональну соціальну місію, поєднуючи освітню, наукову, виховну та інноваційну діяльність.

Доведено, що сучасні глобалізаційні процеси, цифровізація освіти, міграційні виклики та трансформації освітньої політики суттєво впливають на розвиток освітньої еліти, водночас актуалізуючи потребу її постійного професійного оновлення, адаптивності та відповідальності за якість освіти. Визначено перспективні напрями зміцнення інтелектуального потенціалу України, серед яких пріоритетними є підтримка науково-педагогічних кадрів, розвиток інституційної спроможності закладів освіти, забезпечення якості освітньої діяльності та створення умов для професійної самореалізації талановитої молоді.

Подальші наукові пошуки доцільно спрямувати на емпіричне дослідження механізмів формування освітньої еліти в умовах цифрової трансформації освіти, аналіз ефективності менторських і лідерських програм у закладах вищої освіти, а також вивчення впливу європейських освітніх практик на розвиток інтелектуального потенціалу українського суспільства.

Джерела і література:

1. Білоцерківський В. Я. Історія України: навчальний посібник Київ: Центр учбової літератури, 2007. 535 с.
2. Дічек Н., Саух П., Загородня А. Філософсько-педагогічна думка України: аспекти ретроаналізу націєтворення : монографія /за наук. ред. проф. Н. П. Дічек. Київ : Педагогічна думка, 2025. 311 с. DOI: <https://doi.org/10.32405/978-966-644-764-0-2025-311>
3. Інтеграційні процеси у галузі освіти в Європейському Союзі: стратегічні пріоритети, сутнісні характеристики та інноваційні практики : аналітичні матеріали (препринт) / О. Локшина, С. Сисоєва, І. Борисенко, Д. Вороніна-Пригодії, О. Глушко, А. Джурило, С. Кравченко, О. Шпарик ; [наук. ред. Локшина Олена Ігорівна]; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т педагогіки НАПН України. Київ: [Б. в.], 2025. 134 с. DOI: <https://doi.org/10.32405/978-966-644-804-3-2025-257>
4. Листопад О. А., Мардарова І. К. Формування професійно-педагогічного світогляду майбутніх вихователів. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки*, 2022, Вип. 1 (48) С. 46–55. DOI: <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2022-1-48-46-55>
5. Листопад О. А., Мардарова І. К., Листопад Н. Л. Становлення професійної ментальності здобувачів освіти в освітньому процесі закладів вищої і фахової передвищої педагогічної освіти. *Перспективи та інновації науки (Серія «Психологія», Серія «Педагогіка», Серія «Медицина»)*. 2024. №10 (44) С. 323–335. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-10\(44\)-323-335](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-10(44)-323-335)
6. Листопад О., Мардарова І. Особливості викладання навчальної дисципліни «Історія дошкільної педагогіки» у професійній підготовці майбутніх вихователів. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Педагогічні науки*. Ізмаїл: РВВ ІДГУ, (53), 2021. С. 118–125. DOI: [https://doi.org/10.31909/26168812.2021-\(53\)-14](https://doi.org/10.31909/26168812.2021-(53)-14)

7. Листопад О., Мардарова І., Листопад Н. Педагогічна підтримка сталого професійно-творчого саморозвитку майбутніх педагогів. *Вісник Дніпровської академії неперервної освіти. Серія: Філософія. Педагогіка*, 2025. № 1 (8), С. 105–111. DOI: <https://doi.org/10.54891/2786-7013-2025-1-12>
8. Мережа державних закладів вищої освіти України: аналіз ефективності та конкурентоспроможності : препринт (аналітичні матеріали) / В. Кремень, В. Луговий, П. Саух, О. Слюсаренко, Ж. Таланова; за ред. В. Кременя. Київ: НАПН України, 2024. 68 с. DOI: <https://doi.org/10.37472/NAES-INED-2024>
9. Розвиток систем забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти в контексті стійкого розвитку: монографія / О. Воробйова, В. Луговий, О. Паламарчук, О. Слюсаренко, Ж. Таланова, В. Ткаченко; за ред. В. Лугового, Ж. Таланової. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2024. 92 с. DOI: <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-44-1-2024>
10. Розвиток інституційного потенціалу університетів у контексті глобального лідерства: монографія / Авторський колектив: Є Балджи, І. Драч, С. Калашнікова, О. Коваленко, С. Курбатов, Н. Невмержицька, О. Паламарчук, В. Рябченко, Л. Червона; за заг. ред. С. Калашнікової. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2017. 205 с.
11. Світоглядні пріоритети гуманізації вищої освіти: монографія / авт.: О. П. Воробйова, М. В. Гриценко, В. І. Луговий, О. Ю. Оржель, О. М. Слюсаренко, А. В. Ставицький, Ж. В. Таланова, В. П. Ткаченко, К. А. Трима; за ред. В. І. Лугового, Ж. В. Таланової. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2017. 229 с.
12. Lystopad O, Mardarova I., Kniazheva I, Kudriavtseva O. Formation of the Operational Skills of Using Information and Communication Technologies in the Professional Activity of a Future Pedagogue. *Arab World English Journal (AWEJ) Special Issue on CALL Number 9*. July 2023 P.320–339. DOI: <https://dx.doi.org/10.24093/awej/call9.22>

Наукове електронне видання

Науково-освітянська еліта та формування інтелектуального потенціалу української нації

Матеріали IV Всеукраїнської наукової конференції
(Харків, 27 березня 2026 р.)

Відповідальний за випуск:
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки,
декан факультету історії і права Зеленська Л. Д.

Комп'ютерна верстка: Гончарова О. С.

**Тексти подаються в авторській редакції.
Відповідальність за дотримання вимог академічної доброчесності
несуть автори.**

Ум. друк. арк. 41,56
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
вул. Алчевських, 29, м. Харків, 61002